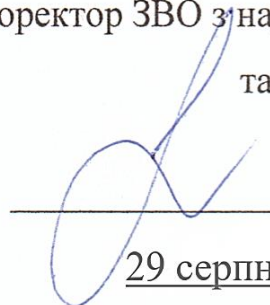

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Кафедра клінічної фармації та клінічної фармакології

"Затверджую"

проректор ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи

Інна АНДРУШКО

29 серпня 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни ОК 11

КЛІНІЧНА (ЛАБАРАТОРНА) ПРАКТИКА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ

підготовки третій освітньо-науковий рівень вищої освіти

галузі знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності I2 Медицина

(шифр і назва спеціальності)

2025 рік

Робоча програма клінічна практика за спеціальністю «Клінічна фармакологія»
підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
«26» 08 2025 року 13 с.

Розробники:

завідувач кафедри клінічної фармації та клінічної фармакології,

доцент Святослав СЕМЕНЕНКО

доцент кафедри клінічної фармації та клінічної фармакології Алла ЖАМБА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри клінічної фармації та
клінічної фармакології

Протокол № 1 від «27» 08 2025 року

Завідувач кафедри
клінічної фармації та
клінічної фармакології, доцент

Святослав СЕМЕНЕНКО

«27» 08 2025 року

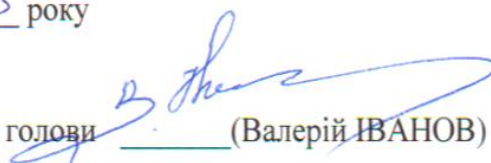
Схвалено методичною радою терапевтичних дисциплін Вінницького
національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом
підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти у галузі
знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Протокол № 1 від «29» 08 2025 року

Заступник

«29» 08 2025 року

Заступник голови

(Валерій ІВАНОВ)

ВСТУП

Програма клінічної практики за спеціальністю «Клінічна фармакологія» складена відповідно до Освітньо-наукової програми Вінницького національного медичного університету імені М.І.Пирогова на третьому (освітньо-науковому рівні)

галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
спеціальності І2 Медицина

Опис клінічної практики (анотація)

Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

В сучасній медичній практиці широко використовуються лікарські засоби різних фармакологічних груп. Нові різноманітні за будовою та механізмом дії засоби застосовуються для лікування різних захворювань, істотно поширивши можливість фармакотерапії. Для правильного обґрунтованого застосування лікарських засобів слід знати основи фармакокінетики та фармакодинаміки, показання та протипоказання до їх призначення. Фармакотерапія багатьох захворювань в практиці базується на призначенні комбінацій лікарських засобів. З урахуванням цього, слід адекватно оцінювати результати взаємодії лікарських засобів.

Основним фокусом клінічної практики є визначення ефективної та безпечної індивідуалізованої фармакотерапії шляхом оволодіння знаннями фармакокінетики та фармакодинаміки, взаємодії та побічної дії основних груп лікарських засобів, їх зміни при патології різних органів і систем та раціональному вибору ЛЗ при різних захворюваннях у різних вікових групах.

Головним завданням клінічної практики є підготовка спеціаліста з достатнім обсягом теоретичних знань і практичних навичок для проведення максимально раціональної медикаментозної терапії у конкретного хворого, який володіє методологією індивідуального підбору ефективних та безпечних препаратів на підставі фармакокінетики, фармакодинаміки, можливих виявів побічної дії, особливостей перебігу захворювання, віку хворого, оптимальних лікарських форм, складання раціональних комбінацій ліків.

Програма клінічної практики навчальної дисципліни ВК 4.14 «Клінічна фармакологія» зі спеціальності І2 Медицина, розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. №261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (зі змінами)», Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», Статуту Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І.Пирогова, Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова, Положення про проведення практики за

спеціальністю розроблено для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова.

Статус практики: нормативна.

Предметом клінічної практики є визначення вплив лікарських засобів на організм хворої людини, клінічна фармакокінетика, клінічна фармакодинаміка лікарських засобів, методи контролю ефективності та безпеки застосування ліків, особливості взаємодії лікарських засобів.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Клінічна фармакологія” є здобуття аспірантами знань, навичок та вмінь в сфері впливу лікарських засобів на організм здорової і хворої людини, розробки принципів і методів вивчення дії фармакологічних препаратів в клінічних умовах, достатніх для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їх впровадження у практичну медицину та інші сфери життя.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Клінічна фармакологія” є формування системи знань, професійних умінь, педагогічної майстерності, дослідницько-інноваційної діяльності та практичних навичок під час ведення хворих різних профілів.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна:

Загальні програмні компетентності дисципліни:

- ЗК 1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.
- ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.
- ЗК 5. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК7. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні програмні компетентності дисципліни:

- ФК1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.
- ФК2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.
- ФК7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.
- ФК10. Здатність до лідерства, керування колективом.

Результати навчання

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 1. Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівня, самореалізації.
- ПРН 10. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільне життя.
- ПРН 12. Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері.

ПРН 14. Організовувати роботу колективу (здобувачів вищої освіти, колег, міждисциплінарної команди).

ПРН 15. Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами; дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Очікувані результати навчання з дисципліни:

1. Здобувач вищої освіти може володіти навичками методології вибору оптимального лікарського препарату, його дози, шляху і режиму введення для конкретного хворого з урахуванням супутніх захворювань пацієнта.
2. Володіти методами оцінки ефективності та безпеки ЛЗ у здорової та хворої людини, проведення лікарського моніторингу, вдосконалення фармакотерапії при різних захворюваннях, дослідження фармакогенетики та особливостей фармакодинаміки, фармакокінетики, а також взаємодії та проявів небажаних побічних реакцій лікарських засобів у клініці.
3. Прогнозувати результати підвищення ефективності та безпечності клінічного застосування наявних лікарських засобів за показниками доказової медицини.
4. Аналізувати та прогнозувати розвиток побічної дії ліків та проводити відповідну корекцію.
5. Здобувач вищої освіти може розробляти найбільш раціональні комбінації при проведенні сучасної фармакотерапії з урахуванням фармацевтичної, фармакокінетичної і фармакодинамічної взаємодії лікарських засобів.
6. Проводити дослідження клінічної ефективності лікарських засобів у пацієнтів з різними захворюваннями у відкритих, подвійних сліпих, рандомізованих, порівняльних та плацебо-контрольованих дослідженнях.
7. Проводити розробку та оптимізацію методів фармакотерапії та профілактики захворювань у різних груп пацієнтів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.
8. Проводити фармакоекономічне дослідження вартості різних терапевтичних та профілактичних режимів призначення лікарських засобів.

2. Програма клінічної практики

Очна форма навчання

Дисципліна	Модулі	Загальна кількість годин	Кредити ЄКТС	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Клінічна фармакологія	Модуль 1	60	2	-	20	40

Заочна форма навчання

Дисципліна	Модулі	Загальна кількість годин	Кредити ЄКТС	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Клінічна фармакологія	Модуль 1	60	2	-	20	40

Організація практики за спеціальністю

Базами практики є структурні підрозділи ВНМУ ім. М.І. Пирогова (інститути, кафедри, лабораторії, Університетська лікарня), а також заклади охорони здоров'я, наукові установи, організації різних форм власності та підпорядкування, що співпрацюють з Університетом на підставі укладених договорів.

Здобувачі можуть самостійно, за погодженням з науковим керівником та відділом аспірантури, ініціювати проходження практики в іншій установі. Для цього не пізніше ніж за два тижні до її початку подається заява на ім'я завідувача кафедри з доданим листом-згодою відповідної установи на прийняття здобувача для проходження практики.

Безпосереднє керівництво практикою за спеціальністю здійснює науковий керівник здобувача.

Здобувач зобов'язаний:

- повністю виконати завдання, передбачені робочою програмою практики;
- нести відповідальність за доручену роботу, її результати нарівні зі штатними працівниками відповідного підрозділу;
- скласти залік з практики не пізніше ніж через 14 днів після її завершення, а також подати всі необхідні документи та звітні матеріали.

Документи практики за спеціальністю:

Звітна документація про проходження практики за спеціальністю визначається робочою програмою практики і є обов'язковою для оформлення та подання у визначений термін.

До документів практики належать: наказ про організацію практики, витяги з протоколів засідань кафедри щодо розподілу здобувачів і оцінювання результатів практики, індивідуальні плани проходження практики та звіти здобувачів.

Наказ про організацію практики визначає терміни та порядок проходження практики, бази практики, керівників практики та встановлює строки подання звітної документації. Наказ готується відділом аспірантури після узгодження з профільними кафедрами. Згідно з наказом, аспіранти отримують направлення до визначеної бази практики.

Протоколи відповідних рішень кафедри вміщують розподіл здобувачів між керівниками практики, оперативний контроль за проходженням практики, результати обговорення та оцінки індивідуальних звітів практикантів.

Індивідуальний звіт здобувача є основним документом, що підтверджує виконання програми практики. На його основі на засіданні кафедри проводиться залік і виставляється оцінка.

Індивідуальний звіт повинен містити: індивідуальний план проходження практики; загальний звіт про проходження практики; витяг з протоколу засідання відповідної кафедри про затвердження звіту та виставлення оцінки.

3. Структура навчальної дисципліни

Очна форма навчання

Модуль 1

Клінічна практика здійснюється під час роботи з хворими

Вид роботи	Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Аналіз листів призначень пацієнтів з різними нозологіями:	20	-	5	15

<ul style="list-style-type: none"> - Основи медичної/клініко-фармацевтичної експертизи. - Методологічні основи якості фармакотерапії за листками лікарських призначень. - Оцінка кратності прийому лікарського засобу для встановлення терапевтичної концентрації даного лікарського засобу. - Оцінка взаємодії між призначеними ліками, виявлення небажаних варіантів (несумісні поєднання ліків) взаємодії з метою корекції лікування. - Основні класифікаційні системи ліко-пов'язаних проблем. Методологія ідентифікації ліко-пов'язаних проблем, їх категоризація. - Поліпрагмація та інші проблеми сучасної фармакотерапії. Шляхи їх подолання та основні принципи оптимізації фармакотерапії. 				
<p>Аналіз історії хвороби пацієнта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Виявлення змін в загальному стані хворого, його лабораторних та інструментальних аналізах, що вказують на покращення стану пацієнта (правильний вибір схеми терапії), прогресування хвороби (неефективність обраної схеми) чи виявлення змін, що є прямим доказом побічної дії лікарських засобів, призначених пацієнту. - Застосування принципів етики та деонтології у практиці. - Оцінка динаміки перебігу захворювання з урахуванням фармакотерапії захворювання. - Оцінка ефективності та безпечності лікування. - Оцінка економічних затрат на лікування та пошук альтернативних (дешевших, з незначним поєднанням побічних реакцій, менш токсичних, без негативних проявів взаємодії) схем лікування. - Аудит антимікробних препаратів в закладі охорони здоров'я за історіями хвороб терапевтичного та хірургічного відділень. 	40	-	15	25
Усього	60	-	20	40

Заочна форма навчання

Модуль 1

Клінічна практика здійснюється під час роботи з хворими

Вид роботи	Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
<p>Аналіз листів призначень пацієнтів з різними нозологіями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основи медичної/клініко-фармацевтичної експертизи. - Методологічні основи якості фармакотерапії за листками лікарських призначень. - Оцінка кратності прийому лікарського засобу для встановлення терапевтичної концентрації даного лікарського засобу. - Оцінка взаємодії між призначеними ліками, виявлення небажаних варіантів (несумісні поєднання ліків) взаємодії з метою корекції лікування. - Основні класифікаційні системи ліко-пов'язаних проблем. Методологія ідентифікації ліко-пов'язаних проблем, їх категоризація. - Поліпрагмація та інші проблеми сучасної фармакотерапії. Шляхи їх подолання та основні принципи оптимізації фармакотерапії. 	20	-	5	15
<p>Аналіз історії хвороби пацієнта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Виявлення змін в загальному стані хворого, його лабораторних та інструментальних аналізах, що вказують на покращення стану пацієнта (правильний вибір схеми терапії), прогресування хвороби (неефективність обраної схеми) чи виявлення змін, що є прямим доказом побічної дії лікарських засобів, призначених пацієнту. - Застосування принципів етики та деонтології у практиці. - Оцінка динаміки перебігу захворювання з урахуванням фармакотерапії захворювання. - Оцінка ефективності та безпечності лікування. - Оцінка економічних затрат на лікування та пошук альтернативних (дешевших, з незначним поєднанням побічних реакцій, менш токсичних, без негативних проявів взаємодії) схем 	40	-	15	25

лікування. - Аудит антимікробних препаратів в закладі охорони здоров'я за історіями хвороб терапевтичного та хірургічного відділень.				
Усього	60	-	20	40

4. Теми практичних занять

Очна форма навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1		
1.	Аналіз листів призначень пацієнтів з різними нозологіями: <ul style="list-style-type: none"> - Основи медичної/клініко-фармацевтичної експертизи. - Методологічні основи якості фармакотерапії за листками лікарських призначень. - Оцінка кратності прийому лікарського засобу для встановлення терапевтичної концентрації даного лікарського засобу. - Оцінка взаємодії між призначеними ліками, виявлення небажаних варіантів (несумісні поєднання ліків) взаємодії з метою корекції лікування. - Основні класифікаційні системи ліко-пов'язаних проблем. Методологія ідентифікації ліко-пов'язаних проблем, їх категоризація. - Поліпрагмазія та інші проблеми сучасної фармакотерапії. Шляхи їх подолання та основні принципи оптимізації фармакотерапії. 	5
2.	Аналіз історії хвороби пацієнта: <ul style="list-style-type: none"> - Виявлення змін в загальному стані хворого, його лабораторних та інструментальних аналізах, що вказують на покращення стану пацієнта (правильний вибір схеми терапії), прогресування хвороби (неефективність обраної схеми) чи виявлення змін, що є прямим доказом побічної дії лікарських засобів, призначених пацієнту. - Застосування принципів етики та деонтології у практиці. - Оцінка динаміки перебігу захворювання з урахуванням фармакотерапії захворювання. - Оцінка ефективності та безпечності лікування. - Оцінка економічних затрат на лікування та пошук альтернативних (дешевших, з незначним поєднанням побічних реакцій, менш токсичних, без негативних проявів взаємодії) схем лікування. - Аудит антимікробних препаратів в закладі охорони здоров'я за історіями хвороб терапевтичного та хірургічного відділень. Залік.	15

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1		
1.	<p>Аналіз листів призначень пацієнтів з різними нозологіями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основи медичної/клініко-фармацевтичної експертизи. - Методологічні основи якості фармакотерапії за листками лікарських призначень. - Оцінка кратності прийому лікарського засобу для встановлення терапевтичної концентрації даного лікарського засобу. - Оцінка взаємодії між призначеними ліками, виявлення небажаних варіантів (несумісні поєднання ліків) взаємодії з метою корекції лікування. - Основні класифікаційні системи ліко-пов'язаних проблем. Методологія ідентифікації ліко-пов'язаних проблем, їх категоризація. - Поліпрагмазія та інші проблеми сучасної фармакотерапії. Шляхи їх подолання та основні принципи оптимізації фармакотерапії. 	5
2.	<p>Аналіз історії хвороби пацієнта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Виявлення змін в загальному стані хворого, його лабораторних та інструментальних аналізах, що вказують на покращення стану пацієнта (правильний вибір схеми терапії), прогресування хвороби (неефективність обраної схеми) чи виявлення змін, що є прямим доказом побічної дії лікарських засобів, призначених пацієнту. - Застосування принципів етики та деонтології у практиці. - Оцінка динаміки перебігу захворювання з урахуванням фармакотерапії захворювання. - Оцінка ефективності та безпечності лікування. - Оцінка економічних затрат на лікування та пошук альтернативних (дешевших, з незначним поєднанням побічних реакцій, менш токсичних, без негативних проявів взаємодії) схем лікування. - Аудит антимікробних препаратів в закладі охорони здоров'я за історіями хвороб терапевтичного та хірургічного відділень. <p>Залік.</p>	15

5. Самостійна робота

Очна форма навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1		
1.	<p>Аналіз листів призначень пацієнтів з різними нозологіями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основи медичної/клініко-фармацевтичної експертизи. - Методологічні основи якості фармакотерапії за листками лікарських призначень. - Оцінка кратності прийому лікарського засобу для встановлення терапевтичної концентрації даного лікарського засобу. - Оцінка взаємодії між призначеними ліками, виявлення небажаних варіантів (несумісні поєднання ліків) взаємодії з метою корекції лікування. 	15

	<ul style="list-style-type: none"> - Основні класифікаційні системи ліко-пов'язаних проблем. Методологія ідентифікації ліко-пов'язаних проблем, їх категоризація. - Поліпрагмазія та інші проблеми сучасної фармакотерапії. Шляхи їх подолання та основні принципи оптимізації фармакотерапії. 	
2.	<p>Аналіз історії хвороби пацієнта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Виявлення змін в загальному стані хворого, його лабораторних та інструментальних аналізах, що вказують на покращення стану пацієнта (правильний вибір схеми терапії), прогресування хвороби (неефективність обраної схеми) чи виявлення змін, що є прямим доказом побічної дії лікарських засобів, призначених пацієнту. - Застосування принципів етики та деонтології у практиці. - Оцінка динаміки перебігу захворювання з урахуванням фармакотерапії захворювання. - Оцінка ефективності та безпечності лікування. - Оцінка економічних затрат на лікування та пошук альтернативних (дешевших, з незначним поєднанням побічних реакцій, менш токсичних, без негативних проявів взаємодії) схем лікування. - Аудит антимікробних препаратів в закладі охорони здоров'я за історіями хвороб терапевтичного та хірургічного відділень. 	25

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 1		
1.	<p>Аналіз листів призначень пацієнтів з різними нозологіями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основи медичної/клініко-фармацевтичної експертизи. - Методологічні основи якості фармакотерапії за листками лікарських призначень. - Оцінка кратності прийому лікарського засобу для встановлення терапевтичної концентрації даного лікарського засобу. - Оцінка взаємодії між призначеними ліками, виявлення небажаних варіантів (несумісні поєднання ліків) взаємодії з метою корекції лікування. - Основні класифікаційні системи ліко-пов'язаних проблем. Методологія ідентифікації ліко-пов'язаних проблем, їх категоризація. - Поліпрагмазія та інші проблеми сучасної фармакотерапії. Шляхи їх подолання та основні принципи оптимізації фармакотерапії. 	15
2.	<p>Аналіз історії хвороби пацієнта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Виявлення змін в загальному стані хворого, його лабораторних та інструментальних аналізах, що вказують на покращення стану пацієнта (правильний вибір схеми терапії), прогресування хвороби (неефективність обраної схеми) чи виявлення змін, що є прямим доказом побічної дії лікарських засобів, призначених пацієнту. - Застосування принципів етики та деонтології у практиці. - Оцінка динаміки перебігу захворювання з урахуванням фармакотерапії захворювання. - Оцінка ефективності та безпечності лікування. - Оцінка економічних затрат на лікування та пошук альтернативних (дешевших, з незначним поєднанням побічних реакцій, менш 	25

	токсичних, без негативних проявів взаємодії) схем лікування. - Аудит антимікробних препаратів в закладі охорони здоров'я за історіями хвороб терапевтичного та хірургічного відділень.	
--	---	--

6. Індивідуальні завдання: Участь у клінічних розборах, реферативні повідомлення, доповідь на науково-практичних конференціях, засвоєння ключових методів діагностики, засвоєння основних принципів надання невідкладної допомоги.

7. Завдання для самостійної роботи: опрацювання матеріалу згідно тематичного плану із застосуванням сучасних інформаційних технологій, опрацюванням ситуаційних задач, моделюванням клінічних ситуацій, пошуку on-line спеціалізованих ресурсів з презентацією сучасних методів дослідження та лікування.

8. Методи навчання:

Пояснення різних клінічних ситуацій, бесіда, консультація, навчальна дискусія, аналіз історій хвороб пацієнтів стаціонарних відділень, клінічно-дослідні роботи, навчання аспірантів на проблемних ситуаціях з метою підготовки до роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів консультація, оволодіння окремими елементами пошукової роботи, клінічно-дослідна робота.

10. Методи оцінювання (контролю): усний контроль: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване.

11. Поточний контроль здійснюється на практичному занятті відповідно конкретним цілям теми. Рівень підготовки аспірантів визначається на підставі результатів усного опитування, вирішення ситуаційних задач.

Знання аспіранта з теми та певного розділу оцінюють традиційною оцінкою (5-ти бальна система) згідно «Положень про організацію навчального процесу у ВНМУ імені М.І.Пирогова».

12. Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку в обсязі матеріалу, визначеного робочою програмою, у терміни, передбачені навчальним планом. Результати практики оцінюються за національною шкалою («зараховано» / «не зараховано») та шкалою ЄКТС.

У разі незадовільної оцінки або неможливості проходження практики з об'єктивних причин здобувачу надається можливість повторного її проходження у встановленому порядку

13. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують аспіранти за дисципліну

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І.Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування на підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить **122 бали**)

Результати складання аспірантом заліку фіксуються у відомості успішності із зазначеною кількістю балів та відміткою «зараховано» або «незараховано». Здобувачу освіти не зараховують дисципліну, якщо кількість отриманих балів менше 122, або вивчення дисципліни виконано в неповному обсязі, про що свідчить академічна заборгованість .

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E		
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Основна література

1. Клінічна фармакологія: підручник/ За ред. О.М. Біловола. - Вінниця: Нова книга, 2021.-554 с.
2. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков, Г. І. Шумко, О. С. Хухліна [та ін.]. – Вінниця : Нова кн., 2019. – 510 с
3. Клінічна фармакологія: навчальний посібник / за редакцією М.В. Хайтович, Г.В. Зайченко. – К: ВСВ «Медицина». –2024. – 335 с.
4. Лікарські засоби інспектування та підтвердження відповідності належній лабораторній практиці (GLP). (СТ-Н МОЗУ 42–6.5:2024) - Київ, Міністерство охорони здоров'я України, 2024. - 40с.
5. Лікарські засоби стратегії виявлення та зменшення ризиків у перших за участю людини та ранніх клінічних випробуваннях лікарських засобів: СТ-Н МОЗУ 42–7.10:2022. – Київ: Міністерство охорони здоров'я України, 2022. - 50с.
6. Лікарські засоби. Доклінічні дослідження канцерогенності лікарських засобів: СТ-Н МОЗУ 42–6.4:2024. – Київ: Міністерство охорони здоров'я України, 2024. - 51с.
7. Лікарські засоби. Загальні міркування щодо проведення клінічних досліджень (ICH E8 (R1)): СТ-Н МОЗУ 42–7.16:2025. – Київ: Міністерство охорони здоров'я України, 2025. – 56с.

8. Побічна дія ліків – Side Effects of Medications: навчальний посібник у 2 т. / за заг.ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. – Вінниця: Нова Книга, 2020. (I том – 352 с.); 2021 (II том).
9. Побічна дія ліків: підручник для студентів вищих закладів медичної освіти / І.Ф. Бєленічев, Н.О. Горчакова, Н.В. Бухтіярова [та ін.]; Запорізький державний медичний університет. – Вінниця : Нова Книга, 2021. 360 с
10. Побічні реакції окремих груп лікарських засобів: Навчальний посібник для студентів медичних та фармацевтичних факультетів вищих медичних навчальних закладів, інтернів, лікарів та викладачів клінічної фармакології. Яковлева О.О., Барало Р.П., Вознюк Л.А., Дорошкевич І.О., Кириченко О.В., Клекот О.О., Коновалова Н.В. та ін. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. 204с.
11. Сучасна клінічна фармакологія та побічні реакції серцево-судинних лікарських засобів: Навчальний посібник для студентів медичних та фармацевтичних факультетів закладів вищої медичної освіти, лікарів різних спеціальностей. Яковлева О.О., Барало Р.П., Вознюк Л.А., Дорошкевич І.О., Жамба А.О., Кириченко О.В., Клекот О.О. та ін. - Вінниця. Типографія ВНМУ", 2018. - 318 с., 2020. - (ВР ВНМУ, 2020).
12. Rx-index® - довідник еквівалентності лікарських засобів: спеціалізоване медичне видання для фахівців / за ред. І.А. Зупанця, В.П. Черниха. – 3-є вид., допов. та перероб. - Київ: Фармацевт Практик, 2019.- 832с.

Допоміжна література

1. Клінічна фармакологія невідкладних станів у практиці стоматолога: навчальний посібник / О.М. Біловол, Л.Р. Боброннікова, І.І. Вакалюк та ін.; за ред. О.М. Біловола. – Х.: Медицина, 2018. – 296 с.
2. Клінічна фармакологія та фармакотерапія в стоматології: Навч. посіб. для мед. ун-тів, інст., акад. Рекомендовано Вченою радою НМАПО імені П.Л.Шупика /Мазур І.П., Хайтович М.В., ГолопихоЛ.І. —К., 2018. — 376 с.
3. Лікарська токсикологія: підручник / С. М. Дроговоз, А. Л. Штробля, В. Д. Лук'янчук, М. М. Бабенко, В. М. Хоменко, Держ. експерт. центр МОЗ України, Нац. фармацевт. ун-т, Ужгород. нац. ун-т; За ред. С. М. Дроговоз.– Харків : Титул, 2022.– 159 с.
4. Лікарські засоби. Клінічні дослідження лікарських засобів для лікування артеріальної гіпертензії: СТ-Н МОЗУ 42–7.15:2024. – Київ, Міністерство охорони здоров'я України, 2024. - Наказ Міністерства охорони здоров'я України 13.11.2024 № 190. – 63с.
5. Фармакологія : підруч. для студентів мед. та стоматол. ф-тів вищ. мед. навч. закл. / І. С. Чекман, В. М. Бобирьов, В. Й. Кресюн [та ін.]. - Вінниця : Нова кн., 2020. - 471 с.
6. Drugs side effects / [Posokhova K.A., Oleshchuk O.M., Korda M.M., Shevchuk O.O., Cherniashova V.V.]. - 2023. - Ternopil : TNMU.– 286 p.
7. Nathan A. Non-Prescription Medicines. 2020. 320 p.
8. Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 2 / I. Yu. Vysotsky, R. A. Khranova, A. A. Kachanova. — Sumy: Sumy State University, 2020. — 569 p.

Інформаційні ресурси

1. Електронна адреса сайту університету: <http://vnm.edu.ua>
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnm.edu.ua>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
4. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
5. МОЗ України <https://moz.gov.ua/>

6. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
7. Державний реєстр лікарських засобів www.moz.gov.ua
8. Уніфіковані протоколи ведення хворих www.moz.gov.ua
9. Австралійський бюлетень небажаних лікарських реакцій.
<http://www.tga.health.gov.au/adr/aadrb.htm>
10. Британський щомісячний бюлетень з безпечності застосування лікарських засобів.
<http://www.mhra.gov.uk/Publications/Safetyguidance/DrugSafetyUpdate/index.htm>
11. Лекції для післядипломної освіти «Принципи клінічної фармакології» Клінічного центру Національного інституту здоров'я США.
<http://www.cc.nih.gov/researchers/training/principles.shtml>.
12. Міжрегіональне товариство спеціалістів доказової медицини:
<http://www.osdm.org/index.php>
13. Вісник доказової медицини: <http://www.evidence-update.ua>
14. Європейське товариство клінічних фармакологів і фармакотерапевтів:
<http://www.eacpt.org>
15. Ресурс з фармакогенетики. <http://www.pharmgkb.org/>.
16. On-line реєстрація небажаних лікарських реакцій на сайті FDA.
<https://www.accessdata.fda.gov/scripts/medwatch/medwatch-online.htm>
17. Онлайн-платформа з протоколами на засадах доказової медицини:
<http://guidelines.moz.gov>
18. Взаємодія ліків: <https://www.dynamed.com/drug-interactions>
19. Ресурс по взаємодії лікарських засобів: <http://medicine.iupui.edu/flockart/>